

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В ДИТЯЧОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ

Анотація. В статті розкрито особливості організації спортивного туризму в дитячому оздоровчому таборі. Встановлено, що дослідницько-пізнавальна діяльність в умовах табору може здійснюватися у формі пошуково-краєзнавчої роботи на прилеглих до табору територіях; організації походів на нетривалий час з вивченням природних ресурсів місцевості, проведення екскурсійних програм, спрямованих на розширення кругозору дітей. Цікаві екскурсії та маршрути в значній мірі здатні розширити кругозір дитини, вплинути на формування у нього естетичного смаку.

Ключові слова: спортивний туризм; табір; оздоровлення; програма.

Вступ. Заняття спортивним туризмом в таборі дозволяють отримати максимальний освітньо-оздоровчий ефект без значних фізичних і емоційних перевантажень. Освоюючи елементи орієнтування, навички туристського побуту, життя в колективі, краєзнавчу діяльність і т.д., дитина отримує базову освіту, єдину для всіх видів туризму. Це дуже важливо в роботі зі школярами, які тільки починають долучатися до азів туризму і краєзнавства [1, 2, 4, 5].

При організації занять зі спортивного туризму в таборі актуальна можливість вивести дітей з екологічно неблагополучних умов міста у відносно чисте природне середовище.

Займатися деякими видами спортивного туризму можуть навіть такі діти, які за своїми фізичними можливостями в багатоденному туристському поході не змогли б взяти участь. Організація спортивного туризму в заміському таборі не обмежується тільки роботою з новачками. Вони дозволяють успішно відпрацьовувати елементи складної туристської техніки [3, 6, 7].

У туристських таборах навчальний процес - практична діяльність, зміст якої покликане вирішувати проблеми в житті табору. Навчання, побудоване на живому інтересі дітей, природно вписується у все життя табору.

Мета дослідження – розкрити особливості організації спортивного туризму в дитячому оздоровчому таборі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалися відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри зимових видів спорту, велоспорту та туризму Харківської державної академії фізичної культури Міністерства освіти і науки України на 2019-2023 рр. за темою «Оптимізація тренувального процесу в циклічних та екстремальних видах спорту» (номер державної реєстрації 0119U100439).

Результати дослідження. При організації спортивного туризму в дитячому таборі виникає потреба у створенні навчальної програми та визначенні: вимог до рівня педагогічної, спортивно-туристичної, інструкторської та суддівської кваліфікації керівників дитячих груп

(педагогічна освіта, досвід педагогічної діяльності в дитячих колективах, спортивно-туристська кваліфікація, досвід суддівства туристських змагань); спорядження і обладнання необхідного для реалізації освітньо-оздоровчої частини програми; віку дітей, що будуть займатися спортивним туризмом.

Спеціалізовану підготовку юного туриста доцільно починати в 7-8 класі. До 12-13 років дитина може отримати первинний досвід туристської діяльності: участь в туристських прогулянках, місцевих екскурсіях, одне-дводенних походах по рідному краю в складі класу. Після 12-13 років доцільно переходити від туристських заходів «для дітей» до організації туристських походів під керівництвом кваліфікованого педагога-тренера. До цього віку, діти за своїми потребами (прагненню до спілкування і діяльності в колі ровесників, подолання труднощів, випробуванню себе, самоствердження) і можливостями (освітнім і фізіологічним) дозрівають до самостійної туристської діяльності в колективі однолітків в умовах туристського побуту.

Для більш успішної реалізації освітньої частини програми табору бажаний підбір дітей приблизно одного віку (13-14 років).

Туристська група комплектується з 15-20 дітей. Важливо визначити оптимальне для конкретної організації кількість груп на одну зміну роботи табору. Це буде залежати від кадрових, фінансових і матеріально-технічних можливостей табору.

Звичайно, в туристський табір можуть бути зараховані діти, які не мають медичних протипоказань.

Під час перебування дитини у таборі вона повинна буде навчитися вирішувати наступні завдання:

1. Завдання розвитку комунікативних і лідерських якостей.

1.1. Створення та підтримка комфортного соціально-психологічного клімату в туристській групі.

1.2. Завдання соціалізації дитини за допомогою її самореалізації у виконанні туристських обов'язків в природних і штучно створених мікрогрупах (відділення, бригада, «проблемна» група).

1.3. Накопичення досвіду лідерства в малих групах (командир бригади, командир відділення, лідер «справи»).

2. Завдання оволодіння навичками виживання в природному середовищі.

2.1. Завдання фізичного оздоровлення школярів засобами туризму.

2.1.1. Формування рухових навичок, сили, спритності, витривалості, швидкості за допомогою ходьби пішки з навантаженням і без неї, бігу, щоденних фізичних вправ, спортивних ігор.

2.1.2. Загартовування, купання.

2.1.3. Оздоровчо-рекреаційні завдання – проживання дітей в екологічно чистому природному середовищі, далеко від проїжджих доріг і промислових підприємств.

2.1.4. Завдання по організації чіткого режиму фізичних навантажень, відпочинку і харчування.

2.2. Формування прикладних туристських умінь і навичок.

2.2.1. Навички організації та підтримки туристичного побуту.

2.2.2. Навички орієнтування.

2.2.3. Навички подолання найпростіших природних перешкод.

3. Комплексне краєзнавство.

3.1. Завдання ознайомлення з природними і культурно-історичними особливостями рідного краю, району табору.

3.2. Навчання вмінню вести найпростіші метеорологічні спостереження.

3.3. Навчання вмінню творчо фіксувати власні враження, результати спостережень.

Для реалізації поставлених цілей, освітніх і оздоровчих завдань, можливо використовувати такі форми занять:

Туристські гуртки. Зазвичай кожен гурток включає в себе близько 12-24 навчальних годин. Гуртки організуються в другій половині дня. Одне заняття складається з двох частин по 45 хвилин з перервою між ними 10 хвилин відповідно. Практичні навички туристи відпрацьовують в польових умовах. Туристські гуртки мають своє продовження в туристських походах.

Туристські змагання. Можуть бути одноденні, дводенні. Найчастіше вони організуються в кінці робочого тижня, включаючи вихідний день. На змаганнях перевіряється ступінь оволодіння практичними навичками і ступінь оволодіння теоретичним матеріалом навчальної програмами. Метою проведення змагань є підвищення майстерності учнів і розвитку інтересу до даного виду діяльності.

Туристські зльоти. Можуть бути одноденні, дводенні. На зльотах перевіряється ступінь оволодіння практичними навичками і ступінь оволодіння теоретичним матеріалом навчальної програмами. Метою зльотів є обмін досвідом у практичній діяльності між учасниками.

Археологічні експедиції. Тривалість від 2 до 3 тижнів (тривалі), короткострокові 5-10 днів.

Туристські походи. Вони бувають одноденні (навчальні) до 8 годин, дводенні та багатоденні. Для підготовлених учнів походи можуть бути категорійні. Метою буде застосування теоретичних знань на практиці і закріплення практичних навичок отриманих в процесі навчальних занять.

Експерсії. Пішохідні експерсії по території міста, виїзні – по області та країні.

Краєзнавчі конкурси. Можуть бути очні або заочні. Очні проводяться в другій половині дня в межах 1-1,5 години. Заочні в будь-який час за завданням або матеріалами станції туристів.

Підсумкові краєзнавчі ігри за короткостроковими програмами. Проводяться переважно в очній формі між командами за будь-якою короткостроковою програмою з метою виявлення отриманих знань і розвитку інтересу до краєзнавчої діяльності.

Краєзнавчі вікторини. Можуть бути очної та заочної форми. Мета цієї форми – закріплення знань зі спортивного туризму, розвиток інтересу до

краєзнавчої діяльності. Розвиток інтересу до самостійного пізнання рідного краю. Вікторини, присвячені найбільш яскравим сторінкам міста.

Крім змагальної частини, в програму туристських змагань можуть входити і різні конкурси: емблем, художньої самодіяльності, кухарів, газет про похід і ін. Одним з головних критеріїв оцінки конкурсів повинні бути самостійність і творчість самих дітей. Конкурс художньої самодіяльності та туристської пісні краще провести в формі виступу агітбригад, заздалегідь давши тему виступу.

Висновки.

1. Важливе місце в сфері вільного часу дітей в таборі займає спортивно-оздоровча діяльність. Вона дозволяє реалізувати потребу дитини в активній дії, спрямована на зняття накопиченої за навчальний рік втоми, сприяє відновленню інтелектуальних і фізичних сил, залучення до спорту, фізичного розвитку, навчання навичкам, необхідним в житті (плавання, вміння орієнтуватися на місцевості, надання першої медичної допомоги і т.д.).

2. У змісті діяльності дитячих оздоровчих таборів важлива роль дослідницько-пізнавальної діяльності. Ця діяльність в умовах табору може здійснюватися у формі пошуково-краєзнавчої роботи на прилеглих до табору територіях; організації походів на нетривалий час з вивченням природних ресурсів місцевості, проведення екскурсійних програм, спрямованих на розширення кругозору дітей. Цікаві екскурсії та маршрути в значній мірі здатні розширити кругозір дитини, вплинути на формування у нього естетичного смаку.

3. У структурі діяльності дитячих оздоровчих таборів важливим компонентом є ігрова діяльність, яка дозволяє дитині самоствердитися, приміряти на себе різні соціальні ролі, сформувати моральні оцінки, виступає найважливішим фактором об'єднання дітей і дорослих.

У перспективі подальших досліджень планується виявити вплив занять спортивним туризмом на соціальну адаптацію дітей, під час перебування їх у дитячому оздоровчому таборі .

Список використаної літератури

1. Абрамов В. В. Спортивний туризм: [підруч. для студ. Спеціальностей: Туризм, Менеджмент організацій (Менеджмент готельного, курортного та туристичного сервісу)]. Х.: ХНАМГ, 2011. 367 с.

2. Дяхтер В. Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму: [Навч. посіб. для закл. освіти.]. К.: Наук. світ, 2003. 203 с

3. Мулик К. В. Методична система використання спортивно-оздоровчого туризму в процесі фізичного виховання школярів і студентів : автореферат ... д-ра пед. наук, спец.: 13.00.02. Чернігів : Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2016. 40 с.

4. Мулик К.В., Мулик В.В. Спортивний туризм, як засіб рекреації. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка* [Текст]. Вип. 112. Т.4 / Чернігівський національний педагогічний

університет імені Т.Г. Шевченка [гол. ред. Носко М. О.]. Чернігів : ЧНПУ, 2013. С. 237-240.

5. Мулик К.В., Мулик В.В. Мотивація школярів та студентів до спортивно-оздоровчих занять з туризму. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2015. № 7. С. 33-39

6. Grin'ova TI. Motivi ta zacikavlenist' ditej do zaniat' riznimi vidami sportivnogo turizmu [Motives and interest of children in practicing of different kinds of sport tourism]. *Slobozhans'kij naukovo-sportivnij visnik* 2013; 5(38): 82-85.

7. Mulyk, K., Mulyk, V., Duhina, L., Karpets, L., Pustovoit, B., Yefimenko, P., Kanishcheva, O., & Sannikova, M. (2018). Level of health of students youth under the influence of different sports-recreational classes. *Research Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences*, 9 (3), 931–937.

Відомості про автора:

Мулик Катерина Віталіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри зимових видів спорту, велоспорту та туризму, Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків), тел. 0667774637, katernyna.mulyk@gmail.com